

KRISTIN HARMELOVÁ

Kniha
stratených
mien

Kniha
stratených
mien

Kniha stratených mien

KRISTIN HARMELOVÁ

Original title: Kristin Harmel: THE BOOK OF LOST NAMES
Copyright © Kristin Harmel Lietz, 2020
All rights reserved.

Cover images © Trevillion / Gettyimages
Translation © Barbora Al Zafari, 2021
Slovak edition © Fortuna Libri, Bratislava 2021

Vydalo vydavateľstvo Fortuna Libri.

www.fortunalibri.sk

Redakčná a jazyková úprava Oľília Škvarnová

Prvé vydanie

Na s. 369 je použitý citát z diela Marka Twaina *Dobrodružstvá Toma Sawyera*.
Preklad Otakar Kořínek. Bratislava : Slovart, 2012.

Táto kniha je fikcia. Mená, postavy, miesta a udalosti sú buď výtvorom autorkinej fantázie, alebo sú použité fiktívne, a preto akákoľvek podobnosť so skutočnými živými alebo mŕtvymi osobami, obchodnými spoločnosťami, udalosťami či miestami je úplne náhodná.

Všetky práva vyhradené.

Nijaká časť tejto publikácie sa nesmie reprodukovať, ukladať do informačných systémov ani rozširovať akýmkoľvek spôsobom, či už elektronicky, mechanicky, fotografickou reprodukciou, alebo inými prostriedkami, bez písomného súhlasu majiteľov práv.

ISBN 978-80-573-0157-8

*Venujem svojim sestrám zo Swan Valley
Wendy, Allison, Alyson, Emily a Linde, ktoré chápu
– tak ako to vedia pochopiť len spisovatelia a čitatelia –,
že knihy formujú našu budúcnosť.
A všetkým knihovníkom a kníhkupcom, ktorí robia
maximum, aby sa knihy, ktoré majú moc zmeniť životy,
dostali do rúk ľudí, ktorí ich najviac potrebujú.*

Prvá kapitola

Máj 2005

Bola sobota ráno, keď som ju zbadala uprostred svojej zmeny vo verejnej knižnici Winter Park.

Knihu, ktorú som naposledy videla pred viac ako šesťdesiatimi rokmi.

Knihu, ktorú som pokladala za navždy stratenú.

Knihu, ktorá pre mňa znamenala všetko.

Nástojčivo na mňa hľadela z fotografie v *New York Times*, ktoré niekto nechal pohodené na výpožičnom pulte. Svet sa na okamih zastavil, keď som sa pomaly načahovala po novinách a ruky sa mi triasli takmer tak silno, ako keď som ju držala naposledy.

„To nemôže byť pravda,“ zašepkala som.

Starostlivo som preskúmala fotografiu, pričom muž na nej – sedemdesiatnik s jemnými chumáčmi snehobielych vlasov a s vypúlenými očami ukrytými za hrubými rámami okuliarov – mi môj pohľad opätoval.

„Šesťdesiat rokov po skončení druhej svetovej vojny sa nemecký knihovník usiluje o vrátenie nacistami ukoristených

knih ich právoplatným majiteľom,“ veľavravne hlásal titulok a ja som mala sto chutí zakričať na muža na obrázku, že to ja som tá právoplatná majiteľka knihy, ktorú drží v rukách – vyblednutého, v koži viazaného zväzku s olupujúcim sa pravým dolným okrajom a s pozláteným chrbtom –, s názvom *Epitres et Evangelies*. Patrila mne, mne a Réymymu – mužovi, ktorý zahynul už veľmi dávno a na ktorého existenciu som si po skončení vojny prisahala navždy zabudnúť.

Napriek najlepším predsavzatiam som však na neho v ten týždeň opäť myslela. Na druhý deň, ôsmeho mája, mal celý svet oslavovať Deň Európy – šesťdesiate výročie veľkého víťazstva. Popri všadeprítomných mladých reportéroch slávnostne prednášajúcich o vojne, akoby ju niekedy vôbec mali šancu pochopiť, určite nebudem mať možnosť zároveň nemyslieť na Rémyho, na čas, ktorý sme vtedy strávili spolu, na všetkých ľudí, ktorých sme zachránili, i na to, ako to napokon dopadlo.

Hoci mi môj syn hovorieval, aká som požehnaná, že mám vo svojom veku myseľ stále ostrú ako britva, bolo aj toto požehnanie, ako napokon mnoho iných, dvojsečnou zbraňou.

Väčšinu času som túžila jednoducho zabudnúť.

Rýchlo som odohnala neželané myšlienky na Rémyho a opätovne som upriamila pozornosť na článok v novinách. Muž na fotografii bol Otto Kühn, knihovník v Zentral- und Landesbibliothek v Berlíne. Jeho celoživotnou misiou sa stalo vrátenie kníh, ktoré počas druhej svetovej vojny ukoristili nacisti, ich právoplatným majiteľom. V jeho zbierke sa podľa všetkého nachádzalo viac ako milión takých exemplárov, ale tá, ktorú na fotografii držal v rukách – moja kniha –, bola jedinou, ktorá mu v noci nedala spávať.

„Táto kniha náboženských textov,“ povedal Kühn novinárovi, „je mojím najobľúbenejším spomedzi mnohých tajomstiev, ktoré ležia na našich policiach. Je to veľmi vzácna kniha, vydaná v Paríži v roku 1732, no nielen to ju robí výnimočnou. Je unikátna, pretože v nej nájdete fascinujúcu záhadu, akýsi druh kódu. Komu patrila? Čo znamená ten kód? Ako sa k nej Nemci za vojny dostali? To sú otázky, ktoré ma stále prenasledujú.“

V očiach som pocítila slzy, ktoré v nich nemali čo hľadať. Nahnevaná na svoju precitlivenú reakciu i po toľkých rokoch, som si ich rýchlo utrela. „Aké to musí byť pekné,“ ticho som prehodila k podobizni Kühna, „byť prenasledovaný otázkami, a nie duchmi.“

„Ehm, pani Abramsová? Vy sa rozprávate s novinami?“ Z myšlienok na dávnu minulosť ma vytrhol hlas Jenny Fishovej, asistentky riaditeľa knižnice. Bola typom osoby, ktorá sa sťažovala na úplne všetko a ktorú očividne bavilo pri každej mozgovej príležitosti neúnavne navrhovať, že by som už v blízkej budúcnosti mohla – vzhľadom na fakt, že som mala 86 rokov – pomýšľať na skorý odchod do dôchodku. Vždy si ma podozrievavo premeriavala, akoby proste nemohla uveriť, že by som tam vo svojom veku ešte chcela pracovať. Nerozumela tomu, čo znamená milovať knihy s takou vášňou, že by ste bez nich zahynuli, jednoducho prestali dýchať, prestali existovať. Pre mňa bolo, naopak, nepochopiteľné, prečo sa stala knihovníčkou ona.

„Áno, Jenny, rozprávam sa s nimi,“ odvetila som bez mihnutia oka.

„No možno by ste to nemali robiť pred návštevníkmi knižnice,“ povedala bez najmenšieho náznaku irónie. „Mohli by si pomyslieť, že ste senilná.“ Naozaj nemala nijaký zmysel pre humor.

„Ďakujem, Jenny. Tvoja rada je ako obyčajne veľmi nápomocná.“ Vážne prikývla. Očividne bolo úplne mimo jej chápania, že osoba, ktorá vyzerala ako ja – malá, striebrovlasá starenka –, bola schopná akéhokoľvek sarkazmu.

V ten deň som však nemala čas sa ňou zaoberať. Jediné, na čo som bola schopná myslieť, bola tá kniha. Kniha plná tajomstiev. Kniha, ktorú mi vzali, prv než som zistila, či v nej nájdem odpoveď, ktorú som tak zúfalo potrebovala. V tej chvíli, a to len pár hodín letu odo mňa, existoval muž, ktorý držal v rukách kľúč k odomknutiu všetkého.

„Odvážim sa?“ zamrmlala som nad obrázkom Otta Kühna. A vzápätí som si sama odpovedala na vlastnú otázku, skôr ako sa ma začali zmocňovať pochybnosti. „Musím. Dlhujem to tým deťom.“

„Pani Abramsová?“ opäť sa ozvala Jenny, osloviac ma priezviskom, hoci som ju aspoň tisíckrát žiadala, aby ma volala Eva. Presne tak, ako oslovovala krstnými menami všetky mladšie pracovníčky knižnice. Pre ňu som však nebola nič iné ako stará dáma. Žiaľ, s postupujúcim vekom sú naše požiadavky čoraz častejšie ignorované okolím.

„Áno, Jenny?“ Konečne som sa na ňu pozrela.

„Potrebovali by ste ísť domov?“ Podozrievala som ju, že sa tak pýta iba preto, lebo očakáva moje odmietnutie. „Možno aby ste sa trochu pozbierali,“ dodala, pričom sa mierne uskrnula, mysliac si, že mi ukázala svoju prevahu. Preto mi bolo veľkým potešením pozrieť sa jej priamo do očí, usmiať sa a povedať: „Áno, Jenny, ako vždy ti veľmi pekne ďakujem, myslím si, že presne to aj urobím.“ Rýchlo som schmatla noviny a ponáhľala som sa preč.

Hneď ako som prišla do svojho útulného bungalova, zapla som počítač. Áno, mala som svoj vlastný počítač. A áno, vedela som ho používať. Môj syn Ben mal nepekneý zlozvyk vyslovovať v mojej prítomnosti všetky počítačové termíny až iritujúco pomaly a dôrazne, napríklad *in-ter-net* alebo *e-mai-ly*, ako keby bol pre mňa koncept moderných technológií nejakým príliš tvrdým orieškom. Nezažlievala som mu to, práve naopak. Keď sa Ben narodil, ubehlo osem rokov od skončenia vojny a ja som už predtým navždy opustila nielen Francúzsko, ale i osobu, ktorou som bola kedysi. Syn ma preto odjakživa vnímal iba ako knihovníčku a ženu v domácnosti, občas zápoliacu so svojou nedokonalou angličtinou. Postupom času nadobudol dojem, že som trochu prostoduchá. Čo by si asi pomyslel, keby poznal pravdu?

Bola to moja chyba, že som mu ju nikdy nepovedala a nevyvrátila tak jeho predpoklady. Keď si však už zvyknete na pohodlný život v ochrannej ulite, je pomerne ťažké z nej vystúpiť a povedať: „Pozrite sa, toto som v skutočnosti ja.“

Možno som sa tiež bála, že Benov otec, môj manžel Louis, by ma opustil, keby si uvedomil, že som niekto iný než osoba, ktorú som chcela, aby vo mne videl. Tak či tak ma pred desiatimi rokmi opustil v dôsledku rakoviny pankreasu. A hoci mi jeho spoločnosť chýbala, občas som sa nemohla zbaviť dojmu, že by som sa bez nej zaobišla už oveľa skôr.

Prihlásila som sa na stránku leteckej spoločnosti Delta. Pravdepodobne to bolo skôr zo zvyku, keďže Louis ju kedysi hojne využíval na služobné cesty a letenka bola súčasťou vernostného programu pre pravidelných cestujúcich. Ceny boli síce premrštené, ale našťastie som mala odložené

celkom slušné úspory. Bolo tesne predpoludním – jedno lietadlo štartovalo o tri hodiny, druhé večer o 9.35, s medzi pristátím ráno v Amsterdame a s doletom do Berlína o pol štvrtej poobede. Okamžite som klikla a zarezervovala som si druhý let. Vedomie, že do Berlína dorazím presne šesťdesiat rokov po tom, čo tam Nemci podpísali bezpodmienečnú kapituláciu, malo v sebe istú dávku poetiky.

Zachvela som sa, nevedno, či od strachu, alebo od vzrušenia. Musela som sa pobaliť, ale ešte predtým som mienila zavolať Benovi. Očakávala som, že to nepochopí, no verila som, že konečne nadišiel čas, aby sa dozvedel, že jeho matka v skutočnosti nie je tou osobou, akú poznal.

Druhá kapitola

Júl 1942

Nebo nad knižnicou Sorbonnskej univerzity bolo sivé, daždivé, vzduch hustý a ťažký. Eva Traubeová stála pri vstupných dverách a v duchu preklínala všadeprítomnú nadmernú vlhkosť. I bez pohľadu do zrkadla totiž vedela, že jej dlhé tmavé vlasy po pleciah medzitým zdvojnásobili svoj objem a vyzerá ako hríb. Niežeby na tom ktovieako záležalo – jediná vec, ktorú si na nej každý okamžite všimol, bola šesťramenná žltá hviezda prišitá na ľavej strane kabáta. Tá akoby šmahom ruky vymazala všetko, čo kedysi vytváralo jej identitu – dcéru, priateľku, ale aj anglofilku, tvrdo pracujúcu na doktoráte z anglickej literatúry.

Pre mnohých ľudí v Paríži v tom čase nebola ničím iným ako Židovkou.

Pod náporom chladného vetra sa zachvela.

Nebo pôsobilo zlovestne, akoby tušilo niečo, čo Eva nie. Zbiehajúce sa mraky vrhali tieň, ktoré sa zdali fyzickým zhmotnením temnoty rozprestierajúcej krídla nad mestom.

Odvahu, povedal by jej otec, ktorého francúzština bola stále trochu kostrobatá, s jemnou prímiesou poľského prízvuku. *Hlavu hore. Nemci nám môžu ublížiť, len ak im to sami dovolíme.*

Jeho postoj bol, samozrejme, príliš optimistický. Nemci totiž mali plné právo ubližovať francúzskym Židom, kedykoľvek sa im zachcelo, bez ohľadu na prípadný odpor Evy či jej rodičov.

Eva skúmavo pozrela na oblohu. Pôvodne plánovala ísť domov pešo, aby sa vyhla novým nariadeniam, ktoré platili pre Židov cestujúcich metrom. Tí sa podľa nich mohli prepravovať iba v poslednom vozni, rozhorúčenom a pekne dusnom. Keby však prišla silná búrka, možno by jej predsa len bolo lepšie niekde v podzemí.

„*Ah, mon petit rat de bibliothèque,*“ vytrhol ju z úvah hlboký hlas. Vedela, komu patrí, ešte skôr ako sa otočila, keďže iba jeden človek ju dôverne oslovoval prezývkou „moja malá knihomolka“.

„*Bonjour, Joseph,*“ odvetila trochu škrobene. Zahanbená jeho príťažlivosťou, cítila, ako jej do líc pomaly stúpa červeň. Joseph Pelletier bol jedným z mála študentov na katedre angličtiny, ktorí tiež nosili žltú hviezdu, hoci na rozdiel od nej bol Židom iba spolovice, navyše nepraktizujúcim židom. Bol vysoký, mal široké plecia, husté tmavé vlasy a svetlomodré oči. Vyzeral úplne ako filmová hviezda, čo bola všeobecná mienka, ktorú malo mnoho dievčat na katedre vrátane katolíčok, ktorých rodičia by nikdy nedovolili, aby sa ich dcéram dvoril Žid. Niežeby bol Joseph typ, čo sa vyžíva vo dvorení, oveľa pravdepodobnejšie by vás zvedol v odľahlom kúte knižnice, potom odišiel a nechal vás pomaly umierať túžbou.

„Vyzeráš príšerne zamyslene, maličká,“ s úsmevom sa jej prihovoril a na privítanie jej vtisol bozk na obe líca. Jeho mama poznala jej mamu ešte predtým, než sa Eva narodila, a hoci mala Eva už dvadsaťtri a Joseph dvadsaťšesť, akosi sa mu vždy podarilo dosiahnuť, aby sa znovu cítila ako malé dievčatko z čias ich zoznámenia.

„Len premýšľam, či bude pršať,“ zamrmlala a mierne sa odtiahla, aby si nevšimol rumenec, ktorý ju zalial po jeho dotyku.

„Eva.“ Spôsob, akým vyslovil jej meno, jej rozbúchal srdce. Keď sa však naňho odvážila opäť pozrieť, pohľad mal plný znepokojenia. „Dnes som ťa všade hľadal.“

„Prečo?“ Na zlomok sekundy zatúžila, aby povedal: *Chcel som ťa pozvať na večeru.* To by však bolo absurdné. A kam by vôbec šli? Pre ľudí, čo nosili hviezdu, bolo všetko zatvorené.

Naklonil sa bližšie. „Aby som ťa varoval. Povráva sa, že sa niečo chystá. Obrovská razia, ešte pred piatkom.“ Na uchu cítila jeho teplý dych. „Na zozname majú viac ako dvadsaťtisíc Židov, ktorí nepochádzajú z Francúzska.“

„Dvadsaťtisíc? To nie je možné!“

„Nie je možné? Moji priatelia majú veľmi spoľahlivé zdroje informácií.“

„Tvoji priatelia?“ Pohľady sa im stretli. Samozrejme, počula už o podzemnom odboji, ktorý pracoval na oslabení nacistov v Paríži. To tým Joseph myslel? Kto iný by mal takú informáciu?

„Ako si môžeš byť taký istý, že majú pravdu?“

„Ako si ty môžeš byť istá, že pravdu nemajú? Myslím si, že by bolo najlepšie, keby ste sa s rodičmi na najbližších pár dní niekam ukryli, aspoň preventívne.“

„Ukryli?“ Jej otec bol opravár písacích strojov, mama krajčírka na polovičný úväzok. Sotva mali prostriedky

na zaplatenie nájmu, nieto ešte na financovanie nejakého úkrytu. „Alebo by sme mohli ísť do hotela Ritz, čo povieš?“

„To nie je žart, Eva.“

„Nemám v láske Nemcov presne tak ako ty, Joseph, ale dvadsaťtisíc ľudí? Nie, tomu jednoducho neverím.“

„No dobre teda. Len buď, prosím, opatrná, maličká.“ Práve v tom okamihu sa nebo roztrhlo a Joseph zrazu nenávratne zmizol v mori dažďových kvapiek a otvorených dáždnikov.

Eva v duchu zanáďavala. Dážď začal prudko bombardovať chodník, ktorý bol v pološere neskorého popoludnia klzký ako olej. Rútiac sa po schodoch k Rue des Écoles, okamžite bola do nitky premočená. Vytiahla si kabát nad hlavu v snahe vytvoriť provizórny štít pred útočiacimi kvapkami, čo však zároveň spôsobilo, že žltá hviezda, veľká asi ako dlaň jej ruky, bola spredu viditeľná ešte viac než inokedy.

„Špinavá Židovka,“ zamrmľal okoloidúci muž s tvárou zakrytou dáždnikom.

Nie, nepôjdem metrom, rozhodla sa Eva. Zhlboka sa nadýchla a začala bežať smerom k rieke, smerom k týčiacej sa katedrále Notre-Dame, smerom domov.

„Ako dnes bolo v knižnici?“ Evin otec sedel za ich malým jedáľenským stolom, neďaleko stála jeho manželka. Vlasy mala schované pod vyblednutou šatkou a zavalité telo odeté do obnosených bavlnených šiat. Pomaly nabrala vodnatú zemiakovú polievku najprv do otcovej misky, potom do Evinej. Keďže ich všetkých prekvapil nečakaný dážď, mokré kabáty sa im hompáľali na šnúre zavesenej

v okne, so žltými hviezdami obrátenými smerom k nim, ako tromi nemými vojačikmi stojacimi v rade.

„Celkom dobre,“ odvetila Eva. Počkala, kým si mama sadne, a potom opatrne ochutnala prvý hlt mdlého pokrmu.

„Nechápem, prečo tam stále chodíš,“ ozvala sa mama, nabrala si lyžicu polievky a pokrčila nosom. „Nikdy ti nedovolia získať titul.“

„Veci sa zmenia, *mamusia*, viem, že áno.“

„Ach, tá tvoja generácia a jej optimizmus,“ vzdychla si mama.

„Eva má pravdu, Faiga. Nemci tieto nezmyselné nariadenia nemôžu vymáhať večne.“ Otec vyčaril na tvári úsmev, o ktorom dobre vedeli, že je len predstieraný.

„Ďakujem, *tatus*.“ Eva a jej rodičia sa stále oslovovali poľskými zdobneninami, hoci Eva sa už narodila v Paríži a rodnú krajinu svojich rodičov nikdy nevidela. „Ako bolo v práci?“

Otec váhavo pozrel do misky s polievkou. „*Monsieur Goujon* nevie, dokedy mi bude môcť platiť. Zrejme budeme musieť...“ Vrhol rýchly pohľad na manželku, potom na Evu. „Zrejme budeme musieť odísť z Paríža. Ak prídem o prácu, už si nebudem môcť zarábať na živobytie.“

Hoci Eva vedela, že tá chvíľa raz príde, zasiahlo ju to ako úder do žalúdka. Keby odišli z Paríža, nikdy viac by sa nevrátila na univerzitu a nikdy by nezískala vytúžený titul z anglistiky, na ktorom tak tvrdo pracovala.

Otcova práca bola ohrozená už dlhší čas, odvtedy, čo Nemci začali systematicky odstraňovať Židov z francúzskej spoločnosti. Jeho povest' najlepšieho opravára písacích strojov a cyklostylov ho nateraz zachránila, hoci už nemohol pracovať v žiadnej vládnej inštitúcii. Našťastie

sa *monsieur* Goujon, jeho niekdajší nadriadený, nad ním zľutoval a za prácu, ktorú otec vykonával zväčša v domácom prostredí, ho vyplácal načierno. V obývačke ich bytu už čakalo jedenásť písacích strojov v rôznom štádiu demontáže, ktoré predznamenávali dlhú noc plnú práce. Eva sa zhlboka nadýchla a s nádejou pozrela na otca. „Možno by predsa len bolo lepšie, keby sme odišli, *tatúš*.“

Otec prekvapene zažmurkal a mama stíchla.

„Predsa len bolo lepšie, *stoneczko*?“ Otec ju odjakživa oslovoval slovom, ktoré v poľštine znamená slniečko. Eva sa občas zamýšľala, či v tom aj on cíti tú trpkú iróniu – napokon, čím bolo slnko, ak nie veľkou žltou hviezdou?

„Vieš, dnes som narazila na Josepha Pelletiera...“

„Och, Joseph!“ prerušila ju mama a líca jej očerveneli ako beznádejne zamilovanej školáčke. „Taký pekný chlapec. Zavolať ťa konečne na schôdzku? Vždy som dúfala, že sa vy dvaja raz dáte dokopy.“

„Nie, *mamusia*, nič také.“ Eva si kradmo vymenila pohľad s otcom. Dohadzovať dcére vhodných mladých mužov zamestnávalo maminu myseľ až absurdne často, ako keby ani neboli uprostred vojny.

„Vlastne ma vyhľadal, aby mi niečo prezradil. Má informácie, že sa v nasledujúcich dňoch plánuje zatýkanie asi dvadsaťtisíc Židov. Tých, čo nepochádzajú z Francúzska.“

Evina mama sa zamračila. „To je predsa smiešne. Čo by, preboha, robili s dvadsiatimi tisíckami Židov?“

„To isté som vravela aj ja.“ Eva kútikom oka pozrela na otca, ktorý stále neprehovoril. „*Tatúš*?“

„Určite je to desivá správa,“ ozval sa po dlhšom tichu, opatrne zvažujúc slová. „Na druhej strane Joseph je typ človeka, ktorý veci rád trošku zveličí.“

„Zaiste nie. Je to veľmi milý mladý muž,“ oponovala mu mama.

„Faiga, prečo by chcel Evu rozrušiť? Aby sa mohol predvádzať a ukázať, aké má vplyvné styky? Slušný mladý muž by sa nemal uchýľovať k niečomu takému.“

Otec sa obrátil späť k Eve: „*Stoneczko*, rozhodne nemienim ignorovať Josephove slová. A súhlasím, že niečo sa chystá. Ale tento mesiac som už zachytil aspoň tucet zarúčených správ a táto je jednoznačne najnereálnejšia. Dva-
dsaťtisíc? To nie je možné.“

„No čo ak je to náhodou pravda, *tatus*?“

Otec bez slova vstal a o pár sekúnd sa vrátil s malým kúskom papiera, na ktorom bol vytlačený akýsi text. Vtisol ho Eve do ruky a tá ho rýchlo preletela zrakom. *Pokúste sa ukryť... Bojujte proti polícii... Usilujte sa utiecť.*

„Čo to je?“ zašepkala zmätene, keď papier podávala mame.

„Niekto nám to včera vsunul pod dvere,“ odvetil otec.

„Prečo si nám o tom nič nepovedal? Znie to ako varovanie. Presne, ako povedal Joseph.“

Otec pomaly pokrútil hlavou. „Nestalo sa to prvýkrát, Eva. Nemci vládnu strachom v rovnakej miere ako zbraňami. Ak by sme sa zrútili pri každej správe, čo náhodne začujeme, vyhrali by, nie je tak? Krok za krokom by nás olúpili aj o pocit bezpečia a istoty a to ja nedovolím.“

„V každom prípade,“ vmiesila sa do rozhovoru mama, „neurobili sme nič zlé. Sme ekonomicky aktívni občania.“

„Nie som si istý, či na tom nakoniec bude záležať.“ Otec sa naklonil dopredu a nežne pohladil Evinu ruku, potom sa dotkol ženinho líca. „Nateraz však budeme v poriadku. Poďme jesť, kým polievka nevychladne.“

Eva však už dávno stratila chuť do jedenia, a tak len dookola prevracala zemiaky v miske. Celé vnútro jej zvierala

desivá predtucha, ktorú nemohli potlačiť ani otcove upokojujúce slová.

Neskôr v noci, po tom, čo si šla mama konečne ľahnúť, našiel otec Evu v malej knižnici. Police v nej boli až po vrch napratané knižkami, ktoré si obaja chránili ako tie najväčšie poklady. Otec dcéru naučil milovať knihy, jeden z najväčších darov, aký môže dať rodič svojmu dieťaťu, a tým jej položil k nohám celý svet. Takmer každý večer si tu spolu v družnom tichu čítavali, v tej chvíli však bola Eva príliš rozrušená. Namiesto čítania sedela na gauči a nervózne si niečo čmárala do zošita. Ten zvyk sa datoval kdesi do jej raného detstva, keď ju kreslenie ľudí a vecí vôkol nej vždy dokázalo spoľahlivo upokojiť.

„*Śłoneczko*,“ oslovil ju nežne.

Eva práve pracovala na precíznej kresbe skromnej lampy nad ich hlavami. Pozrela sa na otca a rýchlo odložila ceruzku na stôl. „Myslela som si, že spíš, *tatus*.“

„Nemohol som zaspať.“ Sadol si vedľa nej. „Niečo ti musím povedať. Ak si Nemci prídu po mňa a tvoju matku, chcem, aby si okamžite vyhládala *monsieur* Goujona.“

Eva sa na otca uprene pozrela. „Povedal si predsa, že Josephovým slovám neveríš.“

„Neverím. No hrozné veci sa tu teraz dejú každý deň. Bolo by bláznovstvo predstierať, že nám sa to nemôže stať. Ale ty, *śłoneczko*, ty by si mala byť v bezpečí. Si Francúzka. Ak nás zatknú, musíš ujsť, kým sa veci nezhoršia ešte viac.“

„*Tatus*...“

„Musíš sa dostať do neutrálnej zóny, a ak to bude možné, do bezpečia vo Švajčiarsku. Počkáš tam, kým sa vojna neskončí. Potom po teba prídeme.“

Eva bola zrazu ochromená smútkom. Neutrálna zóna? Hranica ležala celé kilometre na juh od Francúzska

a oddeľovala polovicu krajiny, ktorú nacisti ponechali Francúzom. Švajčiarsko sa zdalo ako na druhom konci sveta.

„Prečo nemôžeme odísť všetci spolu? Hneď teraz.“

„Pretože by to bolo príliš nápadné, Eva. Len chcem, aby si bola pripravená na deň, keď možno budeš musieť odísť. Budeš potrebovať dokumenty, ktoré zakryjú tvoj židovský pôvod. *Monsieur Goujon* ti pomôže.“

Eve to vyrazilo dych. „Ty si s ním už o tom hovoril?“

„Áno. A zaplatil som mu, Eva. Všetky naše úspory. Dal mi svoje slovo. Má prístup k všetkému, čo je potrebné, aby ti zhotovil falošné doklady. Tie ťa dostanú preč z Paríža.“

Eva potlačila slzy. „Bez vás nikdy neodídem, *tatúš*.“

Otec ju chytil za ruku. „Musíš, Eva. Sľúb mi, že ak k tomu dôjde, odídeš.“

„Ale...“

„Potrebujem, aby si mi to sľúbila. Nedokážem prežiť, ak neuverím, že ty spravíš všetko, aby si prežila tiež.“

Eva sa mu pozrela do očí. „Sľubujem, *tatúš*. Ale ešte stále máme čas, nie? Čas, aby sme vymysleli nejaký plán, ktorý nám pomôže dostať sa do neutrálnej zóny spolu.“

„Samozrejme, *śloneczko*, samozrejme.“ Otec odvrátil pohľad. Keď sa na ňu znovu pozrel, zúfalstvo v jeho očiach bolo také hlboké a temné, že Eva vedela, že ani on sám neverí tomu, čo práve povedal.

O dva dni bolo niečo po štvrtej ráno, keď Eva začula prvé zaklopanie. Spala prerušovane, pričom sa jej snívalo o zúri- vých drakoch obkolesujúcich veľký hrad. Ako sa postupne